

Olvasóinkhoz

Folyóiratunk olvasói, munkatársai, a nemzetközi és hazai szakkörök számára nem ismeretlen, bár kissé szokatlan, ha „vezércikk” jelenik meg az első oldalakon. Az alapítástól eltelt hosszú évtizedek során erre többnyire különböző évfordulók, sajátos események, különleges alkalmak szolgáltattak indokot; az utóbbi években ilyen volt pl. folyóiratunk negyvenedik évfolyamának zárása (Földr. Ért. 1991/4. füzet).

Sajnos, akadt azonban a jelenlegihez hasonló kritikus helyzet korábban is, amikor azért kellett megszólítanunk a t. Olvasót, mert nagy múltú folyóiratunk sorsa, megszokott színvonalú, tartalmú és küllemű megjelentetése vált bizonytalanná. A hagyományosan az Akadémiai Kiadónál, évi négy füzetben, 512 oldalon megjelentetett folyóiratunk már a 80-as évek második felében kevesebb dotációt kapott, s már 1986. évfolyamunk camera ready szintű gépelését (szedését is) Intézetünk finanszírozta. Egy akkor szerkesztett, tematikailag sajátos, tanulmányaiban–cikkeiben, egymásra utalásokban összefüggő, 1987/3–4.-nek szánt, összevont folyóiratszámot a csökkent dotáció miatt csökkent terjedelemben (352 oldal), egyetlen kötetben, 1988/1–4. összevont számként, gyenge minőségű papíron, igénytelen technikai kivitelben voltunk kénytelenek megjelentetni. Akkor, 1988. márciusban kényszerültem „Számadás és jövő” c. magyarázkodó „vezércikkben” már leírni, hogy:

„Mindez természetesen hazánk nehéz gazdasági helyzetéből fakadó egyik olyan következmény, ami a tudomány területére is nagymértékben kihat, Intézetünk költségvetésének ez évi 20%-os csökkentésével is tetézett problémásorozat sajnálatos része. E bevezető soraim címéül 1987. júniusában adott szavak közül a «számadás» így sajátos kiegészítést kapott, a «jövő» azonban új meditációra és cselekvésre készít valamennyiünket.

Erre kényszerül minden szintű vezetés, a politika, a tudomány, a gazdasági gyakorlat. Sajnálatos, ha közel négy évtizedes folyóiratunk alapítójaként, jelenlegi főszerkesztőjeként azzal a veszéllyel kell számolnom, amit a Kiadó kilátásba helyezett, hogy 1989-től nem áll módjában a Földrajzi Értesítőt megjelentetni s ezáltal esetleg ugyanúgy magunk állítjuk elő intézeti erőből, ahogyan Intézetünk alapításakor elkezdtük. De még ennél is sajnálatosabb, ha maga a kutatás nem kapja meg azt a támogatást, amire pedig kemény és eredményes munkával – úgy érezzük – rászolgáltunk.

Mindenesetre a szorongatott helyzet feladataink újragondolására, célszerű szelektálására, tudományunk megújítására, a teljesítményelv preferálására, szellemi és anyagi erőink maximális koncentráálására, optimális hasznosítására sarkall. Ezek sorába tartozik folyóiratunk olyan szempontú megújítása is, hogy tömörebb, célratörőbb, közérdekűbb írásoknak adjunk helyet, a geográfiai és gazdasági megújulásunkat előbbre vivő kutatáseredményeknek, gondolatoknak biztosítsunk szakpublikációs fórumot.”

Ezek a pontosan 6 évvel ezelőtt írt gondolatok teljes mértékben beigazolódtak. 1989-ben ugyan még két dupla szám összesen 464 oldalon, de gyenge technikai színvonalon, 1990-ben jobb minőségű papíron, korszerűbb – saját – számítógépes szedéssel, ám csupán egy 264 oldalas összevont kötet láthatott napvilágot. 1991 volt az utolsó év, amikor szerzői tiszteletdíjat fizethettünk az akkor 388 oldalas terjedelemben megjelenő kiadványunk cikkíróinak. Azt azonban még nem gondoltuk, hogy az Intézetünk 40.

évfordulóján, 1991. október 15-én rendezett nagy sikerű tudományos ülés szak folyóiratunk 1992. 1–2. füzetében megjelenésre tervezett előadásai – további kényszerű terjedelmcsökkentés miatt – nem csupán az egy összevont, mindössze 180 oldalas 1–4. füzetet, hanem néhány cikkel kiegészülve az 1993. évi teljes (ugyancsak összevont, de elfogadható terjedelmű, 320 oldalas) kötetet is kitöltik. Ám még így sem jutott hely ez utóbbi kötetben az évtizedek óta olvasóink tájékoztatását szolgáló előző (1992.) évi intézeti jelentésünknek, ezért azt kényszerű késéssel, jelen összevont füzetünkben olvashatják.

Mindeközben a Kiadó 6 év alatt (1988-tól 1993-ig) 104 Ft-ról fokozatosan 480 Ft-ra emelte az évi előfizetési díjat is. Természetesen mind a megemelt előfizetési díj, mind az újabb évi 408 ezer Ft akadémiai támogatás kevésnek bizonyult arra, hogy a nyomásra kész, tehát kiszedett, tördelt folyóirat anyagának további költségeit (papír, nyomás, kötés, terjesztés, ez utóbbiakkal járó munkadíj) fedezze. Egészen természetes, hogy az 1000-es példányszámot el nem érő tudományos folyóiratunk – minden más hasonló szakfolyóirathoz hasonlóan – nem lehet nyereséges, megjelentetése anyagi támogatás nélkül lehetetlen. Ugyanakkor mint kereken kétszáz nemzetközi és hazai kiadványcsere alapja is, s mint fontos tudományos eredmények originális megjelenési helye, hazai és gyakran külföldi geográfus és rokontudományi kutatók publikációs fóruma, széles szakkörök, gyakorlati, tervező, szervező, oktató szakemberek százainak nélkülözhetetlen orgánuma, ill. forrása.

Ezért is érte szerkesztőségünket s vele Intézetünket, szerzőinket, olvasóinkat, minden érdekelt szakmabeli kollégánkat fájdalmasan az az egész magyar tudományt méltatlanul igen súlyos anyagi helyzetbe taszító, az MTA-t is fokozatosan szinte ellehetetlenítő költségvetési támogatás-csökkentés, amelynek egyik következménye, hogy az MTA Földtudományok Osztálya, amely az utóbbi évtizedben „sajátja”-ként kezelte folyóiratunkat, „finanszírozója”-ként mutatkozott – bár Értesítőnk jóval az Osztály megalakulása előtt már akadémiai dotált folyóirat volt –, a minimális támogatást is megvonta tőlünk. A pénzsűke ezt még megérthetővé is teheti, de azt a kérdésfeltevést már nem, hogy „miért kell két földrajzi folyóirat?” Hiszen egyrészt a kutatások eredményeit természetszerűen kell közkinccsé tenni, publikálni, másrészt folyóiratunk (akárcsak a Földrajzi Közlemények) hagyományosan nem csupán a geográfusok, hanem széles földtudományi, rokontudományi kutatáseredményeknek is fóruma, ahogyan olvasói táborunk is tematikai érdeklődés tekintetében széles körű, ha – érthetően – nem is ezekben számolható. A hatékonyság azonban a tudományban nem ezen múlik...

Ennek tudatában természetesen mindent elkövetünk annak érdekében, hogy nemzetközi és hazai presztizst kivívott folyóiratunk fennmaradjon. Időtartamban és terjedelemben is a létező szerkesztési rekordot bizonyára megdöntő alapítóként különösen mindent el kell követnem ennek érdekében, de ezt teszi szerkesztőbizottságunk valamennyi tagja, köztük a lapgazda Intézet igazgatója, munkatársaink sokasága.

Ami változás várható, s amiről egyértelműen tájékoztatnunk kell olvasóinkat és munkatársainkat:

– A tömör, célratorő, közérdekű, tudományunkat és a gazdaságot–társadalmat szolgáló kutatáseredmények publikálását preferáljuk.

– Kutatási témáink „kölségvetési” terveibe be kell építeni a „végterméket”, a publikálási költségeket. Ez elsősorban intézeti szerzőink feladata.

– Intézeti folyóiratként rákényszerülhetünk, hogy külső szerzőinktől is anyagi hozzájárulást kérjünk tanulmányaik előállításához–publikálásához. Szerzőinktől azt kérjük, hogy megjelentetésre szánt cikkeiket számítógépes szövegszerkesztővel sziveskedjenek megírni, amelyet floppyn és kinyomtatott formában is juttassanak el szerkesztőségünknek, ellátva azokat megfelelő irodalomjegyzékkel, nyomdakész illusztrációkkal, idegen nyelvű összefoglalókkal.

– Esetenként speciális olvasói igényekkel szemben is előtérbe helyezünk szerzői igényeket, azaz biztosítunk publikációs lehetőségeket olyan kutatóknak, szakíróknak, akik anyagilag támogat(tat)ják a kiadást, csökkentik költségeinket.

– Szerzői tiszteletdíjat sajnos nem fizethetünk, felkérésre végzett fordítói, lektorálási, könyvismertetési (recenzionálási) tiszteletdíjakat természetesen igyekszünk biztosítani–biztosíttatni.

– Az évi előfizetési díjat 580.-Ft-ra módosítjuk.

– Minthogy a terjesztési–postázási költségeink fedezete is szűkös, más rokontudományi folyóiratokhoz hasonlóan igyekszünk a lehetőségekhez képest egyszerűbb (közvetlen) kézbesítési megoldásokat is találni.

Annak a biztos tudatában, hogy tudományos folyóirat kiadása természetesen ráfizetéses, a ráfizetés mértékének csökkentése céljából minden munkatársunk és a t. Olvasó maximális megértését, segítségét, folyóiratunknak intézeti egyszámlánkon (MNB 232-90171-7341) való előfizetését, szerkesztőségünk munkájának szives támogatását kérjük, annak az ígéretünknek viszonzásaként, hogy a jövőben is igyekszünk minden tőlünk telhetőt megtenni tudományunk és geográfus társadalmunk szolgálatában.

Budapest, 1994. március

Dr. Marosi Sándor
főszerkesztő